

Participatie Film

De methode Participatie Film in het project INCLUSIEF WERK IN NIJKERK

Aanleiding

In het project INCLUSIEF WERK IN NIJKERK ontwikkelen we de methode Participatie Film. Een methode voor en door mensen met een beperking gericht op stigma-reductie.

In samenwerking met de gemeente, onderwijs en maatschappelijke organisaties, bedrijven en mensen met een beperking wil DSiN participatie in werk en gemeenschap bevorderen door de inzet van Participatie Film, een methode in de vorm van Contact interventie gericht op verminderen van vooroordelen.

In Nijkerk doen we dat onder meer met medewerkers van De Postkamer, Careander en de gemeente.

1. Aanpakken van vooroordelen, stigma, slechte reputatie en discriminatie

In dit project willen wij vooroordelen rond arbeid en handicap, of te wel bestaande stigma's en discriminatie op de werkvloer aanpakken door mensen met een beperking zelf te laten aantonen dat zij wel degelijk deelnemen aan arbeid en/of een bijdrage leveren aan de gemeenschap. Dit gebeurt met op wetenschap gebaseerde methoden ontwikkeld in onderzoek naar 'vermindering van stigmatisering van arbeidspotentie van mensen met een beperking'.

In de literatuur wordt "stigma" of "stigmatisering" letterlijk vertaald als 'een slechte reputatie', als 'brandmerk', een 'stempel', of "mark of disgrace or discredit" (Schoenmakers en Van Biezen).

Kenmerkend voor medische stigma's is dat iemand van anderen een 'stempel' of 'label' met een negatieve lading opgelegd krijgt. Stigma laat zich vertalen als labelen van een ziekte, zonder dat andere verschijnselen van die ziekte manifest behoeven te zijn, zoals bij mensen met een Niet-Aangeboren Hersenletsel (NAH). Het toekennen van een 'label' met negatieve lading maakt een persoon minderwaardig op basis van ongefundeerde (voor)oordelen. De buitenwereld oordeelt dan negatief over een persoon of groep van personen met een gezondheidsprobleem. Dit oordeel is gebaseerd op een negatief beeld dat gekoppeld is aan het gezondheidsprobleem op basis van gronden die medisch gezien niet te rechtvaardigen zijn. 'Medische 'stigma' komen onder meer voor bij lichamelijke afwijkingen, uiterlijke kenmerken, vreemde gedragingen vanwege NAH of bij mensen die lijden aan een psychische aandoening of een psychiatrische ziekte. Stigmatisering heeft vaak een 'vergiftigende' uitwerking op de mensen die het betreft en daarmee op hun welbevinden en ook op hun directe omgeving (Stiegler).

Een stigma onderscheidt personen van anderen (op basis van een eigenschap, zoals het volgen van een psychiatrische behandeling) en koppelt dat aan onwenselijke eigenschappen van de persoon (zoals 'gevaarlijk', 'onberekenbaar', 'incompetent'), waarna de persoon door anderen wordt afgewezen of genegeerd. Maar er zijn ook gevolgen voor mensen die een 'stigma' ondergaan.

Participatie Film

De methode Participatie Film in het project INCLUSIEF WERK IN NIJKERK

2. 'Gelaagde stigmatisering

Van Brakel (2006, 2011) noemt vijf aspecten of categorieën betreffende stigma: (1) het *ervaren* van feitelijke discriminatie en/of vormen van uitsluiting door de betreffende persoon; (2) de houdingen en attitudes jegens de betreffende personen; (3) stigma zoals de betreffende persoon deze ervaart; (4) zelfstigma of geïnternaliseerde stigma; en (5) discriminerende en stigmatiserende praktijken in de (gezondheids)zorg, wetgeving, media en onderwijsmaterialen .

Dit laat zien dat er verschillende kanten aan het onderwerp stigma zitten en dat feitelijke (discriminerende) uitingen jegens mensen met een beperking niet zijn gebonden aan attitudes over mensen met een beperking alleen of de door de persoon ervaren stigma en/of geïnternaliseerde stigma (zelfstigma).

Stigma vermindering

Van Brakel, verbonden aan Disability Studies aan VUmc, ontwikkelde verschillende instrumenten om vormen van stigma en zelfstigma te onderzoeken. Omdat wij in dit project willen vaststellen of en waarom de toegepaste methode van Participatie Film (zie onder) daadwerkelijk leidt tot vermindering van vooroordelen over de arbeidsvaardigheden en maatschappelijke bijdrage van mensen met een beperking, gebruiken wij deze instrumenten bij een voor- en na-meting onder deelnemers en hun omgeving. Het gaat daarbij om zowel kwalitatieve als kwantitatieve meetinstrumenten. De methode van Participatie Film (participative Video) is succesvol gebleken bij onder meer het actie-onderzoek en organiseren van 'events' door Van Brakel in Indonesië onder ruim 500 mensen met Lepra en 4500 mensen in hun omgeving (Van Brakel 2011). Onze aanpak is onder meer geïnspireerd door deze innovatieve methoden die niet eerder in Nederland zijn toegepast. Het organiseren van 'events' is een aanpak die past binnen de projecten 'Inclusieve stad' uitgevoerd door DSiN.

3. Wat is participatie film?

Participatie film (Participative Video) is een set van technieken om een groep of gemeenschap te betrekken in het maken en vormgeven aan hun eigen film. Het idee daarachter is dat een film maken makkelijk en toegankelijk is, en het is een geweldige manier om mensen bij elkaar te brengen om zaken te onderzoeken, misstanden ter sprake te brengen of eenvoudigweg creatief te zijn en verhalen te vertellen. Dit proces kan erg versterkend zijn (empowering), en het de groep of gemeenschap mogelijk maken actie te ondernemen om hun eigen problemen aan te pakken en ook te communiceren over hun wensen en ideeën naar belidsmakers en/of andere groepen en gemeenschappen. Als zodanig, kan Participatie Film een zeer effectief middel zijn om ge

Participatie Film

De methode Participatie Film in het project INCLUSIEF WERK IN NIJKERK

marginaliseerde mensen te betrekken, motiveren en mobiliseren en hen helpen hun wensen te realiseren.

Hoe verschil PF van documentaire filmmaken?

Terwijl er vormen zijn van documentaire films maken die de realiteit van de individuele levens en situaties goed weergeven en zelfs een stem geven aan hun problemen, blijven documentaire films geautoriseerde producten van de filmmaker. Als zodanig hebben de mensen in documentaires zelden zeggenschap (of een beperkte zeggenschap) over hoe zij uiteindelijk worden gepresenteerd en weergegeven. Daarentegen maken mensen in Participatieve Film hun eigen film waarin zij hun problemen volgens hun eigen beleving kunnen tonen en controleren zij zelf hoe zij worden weergegeven. Daarbij hebben documentaires vaak strenge esthetische standaarden en worden vaak gemaakt voor een groot publiek. Het PF proces gaat veel minder uit van hoe het product er uitziet en meer over de inhoud, en de films worden meestal gemaakt voor een bepaald publiek en doelstellingen.

Waar kan Participatie Film worden ingezet?

Participatie Film wordt over de gehele wereld gebruikt en is ingezet in veel verschillende situaties, van ondersteuning en bevordering van participatie in ontwikkelingsprojecten tot het creëren van therapeutische en communicatieve omgevingen voor mensen met psychische problemen of gedeprimeerden en onderdrukten. De methodes variëren van uitvoerder tot uitvoerder, waarbij sommigen kiezen voor een open proces en anderen er voor kiezen het proces meer te structureren, of zelfs zelf de camera vast te houden. Er is geen vaste wijze volgens welke PF moet worden uitgevoerd, anders dan dat het de autoriteit van de groep zelf vooropstelt en dat het wordt uitgevoerd in een werkelijk participatieve en democratische wijze. Deze kwaliteit van flexibiliteit maakt het mogelijk dat Participatieve film in veel verschillende situaties kan worden ingezet.

4. Hoe wij Participatieve Film inzetten

De deelnemers (mannen, vrouwen tot de leeftijd van 30 jaar met een beperking) leren wij snel hoe om te gaan met filmapparatuur door spelen en oefeningen. De belangrijkste apparatuur daarbij zijn een elektronische filmcamera en geleidsapparatuur. Daarbij mogen de participanten ook gebruikmaken van telefoons die film kunnen opnemen.

· De begeleiders helpen de groepen bij het identificeren en analyseren van voor hen belangrijke onderwerpen. In dit geval staat arbeid en nuttige activiteiten voor de gemeenschap voorop. Daarbij maken we gebruik van instrumenten die ontwikkeld zijn voor Participatieve Film, (zoals bijvoorbeeld

Participatie Film

De methode Participatie Film in het project INCLUSIEF WERK IN NIJKERK

het maken van een sociale kaart ('social mapping'), actie-onderzoek, prioritering, maken van draaiboeken etc.)'

- Korte films en boodschappen worden gedeerd (directed) en gefilmd door de participanten.
- De resultaten worden dagelijks getoond aan een breder publiek .
- Een dynamisch proces van gemeenschaps geleid leren (community-led learning) delen en uitwisseling wordt in werking gebracht.
- Afgeronde films worden gebruikt om aandacht voor problemen te creëren en uitwisseling tussen verschillende doelgroepen. Inzicht delen tussen deelnemers onderling en hun directe en ruimere omgeving is de bedoeling.
- Participatie Films en videoboodschappen worden gebruikt om de horizontale en verticale communicatie te versterken (zoals communicatie tussen de doelgroepen en bewoners onderling en Communicatie met beleidsmakers).

Aanpak met medewerkers

In het onderhavige project maken zes groepen van vier tot zes medewerkers met een beperking gezamenlijk een film van 7 minuten. Om vast te stellen wat werkt voor wie onderscheiden we drie groepen: Mensen met licht verstandelijke beperking (LVB), In een rolstoel met meervoudige beperking (MVB) en met Niet-Aangeboren-Hersenletsel (NAH).

Zij maken een film over het werk wat zij doen en/of hun maatschappelijk nuttige activiteiten voor de buurt. Daarmee tonen zij aan dat zij ondanks hun, soms niet zichtbare belemmeringen, weldegelijk onze waardering verdienen. Omdat zij zelf de film maken draagt het ook bij aan hun eigen zelfvertrouwen. Zij vertonen hun films tijdens in totaal 15 bijeenkomsten en geven daarbij een toelichting aan publiek in verschillende samenstelling. Dit zal leiden tot erkenning in de samenleving van hun problemen en vaardigheden op het terrein van arbeid en maatschappelijk functioneren.

Medewerkers aan het project

De medewerkers aan het project zijn jongeren tot 30 jaar met LVB, MVB en NAH in de gemeente Nijkerk. Zij tonen aan hun familie, vrienden, burens, wijk- en stadsbewoners wat zij kunnen, zodat vooroordelen verdwijnen.

Participatie Film

De methode Participatie Film in het project INCLUSIEF WERK IN NIJKERK

Het maatschappelijke belang van het project

Als maatschappelijk belang zien wij vooral: Meer begrip en opheffen van vooroordelen van bewoners van Nijkerk over mensen met LVB, MVB en NAH. En verder: Meer zelfvertrouwen bij de deelnemers. Ontwikkelen van een voor heel Gelderland bruikbare methodiek.

Literatuur en documentatie

Nick and Chris Lunch (2006) Insights into Participatory Video a Handbook for the Field, InsightShare (www.insightshare.com).

Brakel, W. van e.o. (2011) A roadmap to stigma reduction: an empowerment intervention, 2011, The International Federation of Anti-Leprosy Associations (ILEP) and the Netherlands Leprosy Relief (NLR), London / Amsterdam

Brakel, W. van (2006). Measuring health related stigma, A literature review. Psychology, Health & Medicine, 11(3), 307-334. Geestelijke gezondheid en stigmatisering

Schoenmakers, Y., Biezen, M. van (Jaar onbekend), Stigmatisering, Een korte inleiding op basis van de literatuur

Stiegler, B. (2006) Per toeval Filosoferen, Filosofie in Dialoog, Klement/Pelkmans

Devillé W. (op 10-03-2014) Participatief onderzoek: een methode of een visie?
www.pharos.nl/nl/over-pharos/weblog/15/participatief-onderzoek-een-methode-of-een-visie